

Spis treści

Wstęp (*Władysław Leopold Jaworski*)

Część I. Przedsiębiorstwo bankowe na tle systemu bankowego

System bankowy – podstawowe problemy (<i>Władysław Leopold Jaworski</i>)	17
1. System bankowy	17
2. Modele sektora finansowego	20
3. Konkurencja między bankami	23
Tradycje i ewolucja polskiej bankowości (<i>Zbigniew Krzyżkiewicz</i>)	25
1. Korzenie polskiej bankowości	25
2. Bankowość w Drugiej Rzeczypospolitej	28
3. Bankowość w PRL	33
4. Bankowość w Polsce w latach 1982–1988	42
System bankowy w Polsce (<i>Władysław Leopold Jaworski</i>)	51
1. Organizacja systemu bankowego	51
2. Banki komercyjne w Polsce	57
2.1. Dynamika kapitału akcyjnego	58
2.2. Restrukturyzacja kredytów	60
2.3. Charakterystyka działalności	63
3. Podstawowe problemy polskiego systemu bankowego	71
3.1. Dostosowanie do norm Unii Europejskiej	72
3.1.1. Status Narodowego Banku Polskiego	72
3.1.2. Rodzaje banków	74
3.1.3. Status nadzoru bankowego	75
3.1.4. Bankowy Fundusz Gwarancyjny	77
3.2. Kierunki wzmocnienia polskiego systemu bankowego (1991–1997)	78
3.2.1. Prywatyzacja banków	78
3.2.2. Konsolidacja banków	79
3.3. Likwidacja banków o kapitale polskim	82

Systemy gwarantowania depozytów – rozwiązania przyjęte w Polsce <i>(Małgorzata Iwanicz-Drozdowska)</i>	87
1. Geneza	87
1.1. Tło ogólne	87
1.2. Geneza systemu gwarantowania depozytów w Polsce	89
1.3. Dyrektywa Unii Europejskiej w sprawie systemów gwarantowania depozytów	90
2. Charakter i zakres działalności instytucji gwarantujących depozyty	91
2.1. Rozwiązania krajów wysoko rozwiniętych	91
2.2. Rozwiązania przyjęte w Polsce	94
3. Systemy analityczne instytucji gwarantujących depozyty	99
3.1. System analityczny Federalnej Korporacji ds. Ubezpieczeń Depozytów	99
3.2. System analityczny Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	101
4. Przyszłość systemu gwarantowania depozytów	102
4.1. Możliwości ograniczenia bezpiecznego hazardu	102
4.2. Przyszłość systemu gwarantowania depozytów w Polsce	105

Część II. Czynniki zewnętrzne w działalności banku

Polityka pieniężna banku centralnego <i>(Andrzej Kaźmierczak)</i>	111
1. Istota celów polityki pieniężnej	111
2. Stopa procentowa jako cel pośredni polityki pieniężnej	112
3. Podaż pieniądza jako cel pośredni polityki pieniężnej	114
4. Nominalny produkt narodowy jako cel pośredni polityki pieniężnej	119
5. Inne cele polityki pieniężnej	121
6. Cele operacyjne polityki pieniężnej	123
7. Polityka stałej zasady a polityka dyskrecjonalna banku centralnego	124
7.1. Istota polityki stałej zasady i polityki dyskrecjonalnej	124
7.2. Celowość antycyklicznej polityki pieniężnej	125
Rynki finansowe w Polsce <i>(Zbigniew Polański)</i>	131
1. Struktura rynków finansowych	131
2. Rynki finansowe w Polsce w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych	137
2.1. Rynek depozytowy	140
2.2. Rynek kredytowy	142
2.3. Rynek pieniężny	144
2.4. Rynek kapitałowy	147
2.5. Rynek walutowy	151
2.6. Rynek instrumentów pochodnych	153
2.7. Inne rynki finansowe	154
2.7.1. Rynek wierzytelności pieniężnych	154
2.7.2. Rynek ubezpieczeniowy	154
2.7.3. Międzynarodowe rynki finansowe	155

Rynek pieniężny w działalności banku (<i>Robert Kasprzak</i>)	157
1. Znaczenie rynku pieniężnego dla banków komercyjnych oraz cele zawierania transakcji na rynku pieniężnym	157
2. Instrumenty rynku pieniężnego	160
3. Stopy procentowe na rynku pieniężnym	163
4. Czynniki kształtujące sytuację na rynku pieniężnym	167
5. Metody matematyczne używane w operacjach rynku pieniężnego	170
5.1. Odsetki od depozytów międzybankowych (przy stałej i zmiennej stopie procentowej)	170
5.2. Dyskonto i stopa dyskonta w transakcjach bonami skarbowymi, cena bonów skarbowych oraz innych instrumentów dyskontowych	171
5.3. Kalkulacja stopy <i>repo</i> , wartości papierów wartościowych będących przedmiotem zastawu oraz wartości odkupu tych papierów	172
5.4. Certyfikaty depozytowe	173

Część III. Zarządzanie przedsiębiorstwem bankowym i czynniki wewnętrzne w działalności banku

Podstawy zarządzania przedsiębiorstwem bankowym (<i>Bohdan Kosiński</i>)	177
1. Przedsiębiorstwo bankowe i jego cechy charakterystyczne	177
2. Zarządzanie przedsiębiorstwem bankowym i fazy procesu zarządzania	180
3. Systemy zarządzania przedsiębiorstwem bankowym	184
4. Kierowanie bieżącą działalnością banku	188
5. Zasoby kapitałowe jako czynnik warunkujący działanie banku	193
6. Zespół pracowniczy – czynnik wewnętrzny decydujący o powodzeniu pracy banku	197
6.1. Wzrastające znaczenie czynnika ludzkiego	197
6.2. Kształtowanie zespołu pracowniczego – rekrutacja i szkolenie	199
6.3. Cechy pracownika bankowego i zespołu pracowniczego	202

Controlling jako metoda zarządzania bankiem komercyjnym

(<i>Agnieszka Nowak</i>)	205
1. Historia, definicja i funkcje controllingu	205
2. Controlling a specyfika przedsiębiorstwa bankowego	207
3. Organizacja systemu controllingu	208
4. Zakres funkcjonowania controllingu w banku	212
4.1. Wskaźniki finansowe	212
4.2. Planowanie finansowe	214
4.3. Zarządzanie ryzykiem bankowym	215
4.4. Rachunek efektywności	216
4.4.1. Ocena efektywności produktów odsetkowych	217
4.4.2. Ocena efektywności produktów nieodsetkowych	223

5. Wykorzystanie narzędzi controllingowych w marketingu	225
6. Produkty controllingu i ich użytkownicy	227
Planowanie strategiczne (Zofia Zawadzka)	231
1. Pojęcie i etapy planowania strategicznego	231
2. Zakres planowania strategicznego	235
3. Metody stosowane w planowaniu strategicznym	238
3.1. Metoda SWOT	239
3.2. Metoda scenariuszy	240
3.3. Analiza <i>portfolio</i> (portfelowa)	241
3.4. Strategiczna krzywa działalności	243
4. Uwarunkowania i możliwości planowania strategicznego	245
Analiza sytuacji finansowej banku (Barbara Gruszka)	249
1. Uwagi wstępne	249
2. Syntetyczne sprawozdania finansowe banku	251
2.1. Bilans	252
2.1.1. Aktywa	252
2.1.2. Pasywa	255
2.2. Rachunek zysków i strat	257
2.3. Sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych	263
2.4. Wstępna analiza sprawozdań finansowych	268
2.5. Analiza wskaźnikowa	271
2.5.1. Analiza rentowności	272
2.5.2. Analiza wskaźników operacyjnych	277
2.6. Analiza ryzyka	282
2.6.1. Ryzyko kapitałowe	283
2.6.2. Ryzyko kredytowe	286
2.6.3. Ryzyko płynności	289
2.6.4. Ryzyko zmian stopy procentowej	290
2.6.5. Ryzyko defraudacji	291
Marketing bankowy (Grażyna Rytelewska)	293
1. Pojęcie marketingu bankowego	293
2. Interdyscyplinarny charakter marketingu	294
3. Bankowe strategie marketingowe	296
4. Marketingowe zarządzanie bankiem	299
4.1. Przykłady zarządzania marketingowego w banku komercyjnym	299
5. Planowanie i kontrola marketingowa	300
6. Organizacja marketingu w banku (oddziale)	301

Część IV. Zarządzanie ryzykiem bankowym

Ryzyko bankowe – uwagi ogólne (<i>Zofia Zawadzka</i>)	307
1. Pojęcie ryzyka bankowego i jego rodzaje	307
2. Przyczyny wzrostu ryzyka w działalności bankowej	312
3. Zarządzanie ryzykiem bankowym	315
Ryzyko stopy procentowej (<i>Zofia Zawadzka</i>)	323
1. Pojęcie ryzyka stopy procentowej	323
2. Metoda luki	326
3. Metoda badania elastyczności stopy procentowej	332
4. Modele symulacyjne	334
5. Metoda analizy okresowej	335
6. Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej	340
Ryzyko płynności finansowej (<i>Barbara Gruszka</i>)	343
1. Pojęcie płynności	343
2. Płynność a rentowność banku	343
3. Ryzyko płynności i jego przyczyny	344
4. Zarządzanie płynnością	345
4.1. Teoretyczne koncepcje regulowania płynności	345
4.2. Techniki zachowania płynności	347
4.2.1. Metoda puli zasobów finansowych	348
4.2.2. Metoda konwersji zasobów finansowych	348
4.2.3. Metoda aktywnego zarządzania pasywami	349
4.2.4. Metoda sekuratyзації należności kredytowych	350
5. Zarządzanie ryzykiem płynności	350
5.1. Identyfikacja i pomiar ryzyka płynności	350
5.1.1. Bilans płynności	351
5.1.2. Zestawienie przepływów pieniężnych	353
5.2. Instrumenty sterowania ryzykiem płynności	356
5.2.1. Zewnętrzne normy płynności	357
5.2.2. Limity wewnętrzne płynności	358
5.2.3. Operacje na rynku pieniężnym	359
5.2.4. Operatywne sterowanie płynnością	360
5.2.5. Awaryjne plany zachowania płynności	361
5.2.6. Kontrola płynności	362
5.3. Mierniki oceny płynności	363
Ryzyko kredytowe (<i>Maciej S. Wiatr</i>)	367
1. Pojęcie i klasyfikacja ryzyka kredytowego	367
2. Działania i mechanizmy służące redukcji ryzyka kredytowego	368
3. Ocena zdolności kredytowej – pojęcie, kryteria i zakres	370
4. Prezentacja wybranych systemów oceny zdolności kredytowej	374

4.1. System Price Waterhouse	375
4.2. System Bancario San Paolo di Torino	377
4.3. System Deutsche Bank A.G.	381
4.4. Typowe kryteria oceny stosowane przy podejmowaniu decyzji kredytowej – próba syntezy	384
4.5. System oceny zdolności kredytowej stosowany przez Powszechny Bank Kredytowy SA w Warszawie	385
4.5.1. Ocena formalnoprawna	385
4.5.2. Ocena merytoryczna	386
4.5.3. Ocena ogólna	395
4.5.4. System tworzenia rezerw celowych	397
Działania ograniczające ryzyko kredytowe (Maciej S. Wiatr)	399
1. Analiza przedsięwzięć inwestycyjnych	399
1.1. Inwestycje i biznesplan inwestycji	399
1.2. Metody oceny projektów inwestycyjnych	401
1.2.1. Proste metody oceny projektów inwestycyjnych	401
1.2.2. Dyskontowe metody oceny projektów inwestycyjnych	408
2. Ograniczanie koncentracji kredytowej banku	411
2.1. Limity branżowe/sektorowe	412
2.2. Limity wobec klienta	414
2.3. Limitowanie łącznego zaangażowania kredytowego oddziału banku	416
3. Monitoring kredytowy jako instrument redukowania ryzyka kredytowego	418
3.1. Istota i funkcje monitoringu kredytowego	418
3.2. Zakres i metody monitoringu kredytowego	420
3.3. Personalna zdolność kredytowa	420
3.4. Ekonomiczna zdolność kredytowa	420
3.5. Warunki kredytowania	421
3.6. Zabezpieczenia kredytowe	421
3.7. Tryb monitorowania	422
3.8. Organizacja monitoringu	423
3.9. Monitoring umów kredytowych	424
3.10. Monitoring portfela kredytowego	424
3.11. Bankowa wywiadownia gospodarcza	425
Zastosowanie metody analizy dyskryminacyjnej przy ocenie ryzyka kredytowego (Robert Jagiello)	427
1. Uwagi wstępne	427
2. Opis metody analizy dyskryminacyjnej	428
3. Model Altmana	431
4. Przykład zastosowania metody analizy dyskryminacyjnej	434
5. Podsumowanie	437

Niektóre aspekty stosowania prawnych form zabezpieczeń kredytów bankowych (Stefan Cieśla)	439
Instytucjonalne formy ograniczania ryzyka bankowego (Małgorzata Zaleska)	453
1. Fundusze własne banku	454
1.1. Fundusze własne banku w dyrektywie Unii Europejskiej	455
1.2. Fundusze własne banku według ustawy <i>Prawo bankowe</i>	456
1.3. Fundusze własne banku w świetle postanowień Komisji Nadzoru Bankowego	459
1.4. Dostosowanie rozwiązań polskich do unijnych w zakresie wyliczania funduszy własnych banku	461
1.5. Podsumowanie	462
2. Współczynnik wypłacalności	463
2.1. Współczynnik wypłacalności w dyrektywie Unii Europejskiej	463
2.2. Współczynnik wypłacalności w polskim prawie bankowym	466
2.3. Dostosowanie sposobu wyliczania współczynnika wypłacalności w Polsce i Unii Europejskiej	470
2.4. Podsumowanie	471
3. Limity koncentracji	473
3.1. Limity koncentracji kredytów i innych wierzytelności w dyrektywie Unii Europejskiej	474
3.2. Limity koncentracji kredytów w polskim prawie bankowym	476
3.3. Dostosowanie polskich limitów koncentracji kredytów do rozwiązań unijnych	479
3.4. Podsumowanie	480
4. Regulacje dotyczące obrotu papierami wartościowymi	481
4.1. Kontrola przepływów kapitałowych w bankach	481
4.1.1. Kontrola przepływów w postanowieniach Drugiej Dyrektywy Bankowej	481
4.1.2. Kontrola przepływów własności akcji w polskim prawie bankowym	482
4.1.3. Dostosowanie prawa polskiego do unijnego w zakresie kontroli przepływów kapitałowych	483
4.2. Limity inwestycji kapitałowych	484
4.2.1. Limity inwestycyjne w Drugiej Dyrektywie Bankowej	484
4.2.2. Limity inwestycyjne w polskim prawie bankowym	485
4.2.3. Harmonizacja przepisów polskich z unijnymi w zakresie limitów kapitałowych	487
5. Pozycje walutowe i ich limitowanie	487
6. System rezerw celowych	492
6.1. Polskie normy w zakresie klasyfikacji należności i tworzenia rezerw celowych	494
6.2. Podsumowanie	499

Zysk i ryzyko w obrocie papierami wartościowymi (Jerzy Nowakowski)	503
1. Zysk i ryzyko podstawowych papierów wartościowych	503
2. Modelowanie portfela obligacji	505
3. Modelowanie portfela akcji	517
 Pozabilansowe transakcje zabezpieczające (transakcje finansowe) i ich zastosowanie w zarządzaniu ryzykiem (Piotr Zawadzki)	 529
1. Uwagi wstępne	529
2. <i>Forward</i>	531
2.1. <i>Forward</i> walutowy	531
2.1.1. Czynniki determinujące poziom terminowego kursu walutowego ...	531
2.1.2. <i>Forward</i> walutowy na rynku międzybankowym	534
2.1.3. Przykład operacji hedgingowej w warunkach rynku polskiego za pomocą tradycyjnego rynku terminowego	539
2.2. <i>Forward</i> stóp procentowych	540
2.2.1. Czynniki wpływające na poziom terminowych stóp procen- towych	540
2.2.2. Operacje <i>forward</i> na rynku międzybankowym	543
2.2.3. <i>Forward Rate Agreement</i>	544
3. <i>Future</i>	545
3.1. Organizacja giełdowego, terminowego rynku <i>futures</i>	545
3.1.1. Zawieranie transakcji w systemie scentralizowanym	546
3.1.2. Standaryzacja kwot kontraktów	547
3.1.3. Standaryzacja terminów realizacji kontraktów	549
3.1.4. System rozliczeń za pomocą codziennego rozliczania rachunków zabezpieczających	550
3.1.5. Pośrednictwo izby rozliczeniowej jako partnera transakcji	550
3.1.6. Nierzeczywisty charakter transakcji	550
3.2. Przykład <i>hedgingu</i> ryzyka walutowego za pomocą rynku <i>futures</i>	551
4. Opcje	553
4.1. Podstawowe zasady operacji opcyjnych	553
4.2. Zyski i straty w operacjach opcyjnych	553
4.3. Wycena opcji	556
4.3.1. Podstawowe zasady wyceny	556
4.3.2. Opcje na akcje	556
4.3.3. Opcje na waluty	559
4.3.4. Opcje na stopę procentową	560
Literatura	561